

»Docnije, kao zreo čovek i priznat umetnik, Goja je rekao da je u životu imao tri učitelja; »Velaskeza, Rembranta i prirodu.« (Andrić, isto, Goja)

BORIS KUZNJECOV: »Ne nazivaju ga uzalud majstorom polusenke — »Rembrantom fizike«, imajući, ustalom, u vidu kasnije ideje koje su bledele oštru i tačnu sliku klasične nauke. Bor bi se mogao uporediti i s onim slikarima u početku XIX veka, koji su se poput Goje odrekli ideala jasnoće, nasleđenog od dva prošla stoleća.« (Kuznjecov, isto)

OTO BIHALJI-MARIN: »... pišući o Gojinom stvaralačkom metodu, Andrić je — tako se meni čini — iskazao svoj sopstveni Credo.« (Oto Bihalji-Merin, predgovor u: Ivo Andrić, »Zapisi o Goji«, str. 7.)

IVO ANDRIĆ: »Sva se mesta na zemlji ne mogu nikad običi, ni sve pesme čuti; sva se jela i piće ne mogu nikad okusiti, ni sve ruke stisnuti, ni u sve oči zagledati. Sve se ljudske težnje i postupci ne mogu nikad shvatiti ni obuhvatiti, ni bezbranično bogatstvo oblika savladati.« (Ivo Andrić, »Umetnik i njegovo delo«)

NILS BOR: »Pouka koju smo odavde izvukli izgleda da nas je ponela jedan korak dalje u neprestanoj borbi za harmoniju između sadržaja i forme i naučilo nas je još jednom da se nika-

varku o prolaznosti i ništavnosti svega, a iluzija naše svemoći, sveobuhvatnosti i sveprisutnosti u drugu, smrtonosnu, iluziju o nesmislu i nepostojanju.« (Andrić, isto)

ALBERT AJNŠTAJN: »Vama se čini, da se ja obazirem na moje životno delo sa spokojnim zadovoljstvom. Iz bliza sve to izgleda drugačije. Nema ni jednog pojma, u čiju održivost sam ja bio ubeđen. Ja uopšte nisam ubeđen, da se nalazim na pravilnom putu.« (odgovor na Solovinovo pozdravno pismo povodom Ajnštajnovog 70. rođendana, citirano iz: B. Hofman, »Альберт Эйнштейн творец и бунтарь«, Прогресс, Москва, 1983, str. 202.)

IVO ANDRIĆ: »Srećan je onaj umetnik koji tu krizu, ponajtežu i najsudbonosniju od svih kriza koje prate život stvarao- ca, uspe živ i svestan da savlada i prebroditi. Srećan je, pored svih patnji i lutanja, onaj ko u njoj ne potone nego ispliva na drugu obalu, novu i presudnu etapu svoga rada i traženja. Srećan i spasen. Jer tu više ne govori umetnikova iluzija, ni ona svetla, ni ona tamna, nego njegovo delo, ako ga ima. A u tom delu odjednom se nadu sva mesta i sve nečuvane pesme sveta, svi željeni plodovi zemlje, sve ruke i sve oči, sve snage i svi oblici, sve što se nije moglo stići i imati — postignuto, savladano i osvojeno, sada, potpuno i zauvek.« (Andrić, isto)



spokoj prelazi u akciju

zoran čirić

OTIŠAO SAM DA VIDIM GRAD

otišao sam da vidim grad
probijajući se kroz čisti zvuk
berući pamuk za vraća
zalutah zaobilaznim putem

kada me anđeli izvedoše napolje
reče jedan: pazi na život
svaka molitva ima svoju kućicu za pse
(anđeli vole čaranja bez pipanja)

da, ja sam nestašna inkarnacija
onaj koji će doći
ispunjen ritmičnim odbrojanjem
sa naramenicama od sirove svile

okean se još uvek prinosi mojim ustima

U STILU VEČITE SLAVE

duša je sagrešila
kada je trebalo
u stilu večite slave
zdravo maštovita
kao paranoična čipka
duša voli čiste dečake
nedodirljivo meso
plamen bez odsjaja na nebu

ŽEŠĆI MOMAK I ŽEŠĆA DEVOJKA

kada me majka rodila izbavljenog
bejah krasota za porugu
ograničen i sam
u crnom antilopu ispod bradavica
onda je Gospod rasturio starinski stereo
otac se promenio i rekao

sve je u sjaju kći kraljeva
ovo nije provalija
već obična rupa
evo, tu je teme koje si dodirnula
ljubeći mesečara na oštrici mača
gledam te u oči, šta mi može smrtnik
i taj vapaj nove buke

Bože, sagni se i reci mi
ko je koga poslao
kada niko ne prepoznaje moje reči
što zapinju strele u pojedenog lava
Ti, koji ispisuješ srca i utrobe
i prašnjavu auru
mi smo tvoj štit
mi smo žešći momak i žešća devojka
daleko je sada onaj put
što ga prevalismo
zaklanjajući se iza psalma
koji govori o posrtanju
uzdala si se u svoje lice ispod svodova
užvise vrhove svoje
i mi postadosmo žešći momak
i žešća devojka

>ZATO JE VASELJENA TVRDA I NE POMERA SE<

slomio sam se u ovoj koži
negovanoj da bude senka u mraku
Ti znaš, Bože, moje bezumlje
požar tinja i guta onog
koji je ugasio svetlo
pogani isijavaju poslednju metaforu
satiru mala čudesa stidu vična
pevaj, da ih nema

ustaje Bog, ustaje Glas
držiš ritam? o, kakva radost

to je silna šala ali predugo traje
gnoj si zasadio u vrhove gora
bezazleno umio ruke svoje
sada se smiluj mojoj milosti
odledi me, reč po reč
i ne zaboravi da udeš kroz vrata
ovo mora da je mesto
koje sam želeo da napustim
zagledam se i vidim, zaista je tako

SPOKOJ PRELAZI U AKCIJU

postideo sam planine
padajući raširenih ruku
izdišući jednodahne reči
ja nemam mraka, ja nemam mraka

Bože, Tvoje hladno delo
da li će me dočekati
poljubcem u čelo ili kičmom
puzavicom koja je čista poruka
kao put kojim se vraćam
odbačen rogovima odraslog sveta
ljubaznim krilom dotaknut
i survan u sebe zamišljenog
vetar će ponovo sastaviti lokomotivu
ona je spasila mnoge duše
ali ono nije prizivalo Gospoda
dok me nije ugledalo
sečaš li se čudljivog dzeza, draga
lavić koji košutu rastrže
uslišio te je
Gospode, grade moj, tvrđavo moja
spusti nebesa i lezi pored mene
providan je oblak pod nogama
okupan u tamnim vodama
crno na oči, crveno na usne
strah od Gospoda čist je
jer Gospod reče

kav sadržaj ne može dokučiti bez formalnog okvira, a da sva-ka forma, ma koliko da se pokazala korisnom, može biti preuska da obuhvati novo iskustvo.« (Bor, »Atomska fizika i ljudsko zna- nje«, str. 122.)

IVO ANDRIĆ: »To je saznanje koje se, pre ili posle, ispreči pred čovekom umetnikom kao neprohodna planina koju valja preći, ili — nestati u njoj, zajedno sa svojim delom. Ima jedno vreme u životu umetnikom kad se snažno i bolno oseti ta ograničenost, kad mu se odjednom ukaže cela prava, i tako ograničena mera naše ličnosti, kad mu svet dođe kao oskudan predeo ili ograden vrt. To osećanje se može javiti u raznim vremenima umetnikova života, ali kao što je prirodno, to obično biva u prelaznim periodima, ponajčešće na granici zrelih godina, kao umetnikova svest počinje da se ocrtava i ustaljuje, kao suma svih iskustava, kao konačna vizija sveta... Tu se čoveku umetniku, i svakom misaonom čoveku, pokoleba tle pod nogama, stanu da mrknu nebeska svetlila i da se mrse zemaljski putevi. Svet koji je čoveku dotle izgledao kao njegovo obas- jano igralište i lovište, zgasne odjednom kao iskra iza koje os- taje mrak bez pepela. Bleštava varka o veličini i neprolaznosti sveta i našeg udela njemu pretvori se tada u novu, ali tamnu

VOLFGANG PAULI: »Ja smatram, da čoveku za koga je uski racionalizam izgubio svoju snagu ubedljivosti i na koga veoma malo deluje draž mističkog tvrđenja, koje oseća spol- jašniji svet u njegovoj nametljivoj mnogostrukosti kao iluziju, ne ostaje ništa drugo, već da u sebi izdrži svu oštrinu protiv- rečja i konfliktata između njih. No, baš zahvaljujući tome istra- živač upravo više ili manje svestan toga ide svojim unutraš- njim putem spasenja. Tada, kompenzujući spoljašnji raskol, u srcu polako niču slike, fantazije ili ideje, koje nagoveštavaju mogućnost zbližavanja polarizovanih parova. Upozoren neus- pesima svih brzopletih zanosa o jedinstvu u duhovnoj istoriji ja neću da rizikujem predskazujući budućnost. No, meni se čini da, nasuprot u 17. veku praktikovanom strogom (kartezijan- skom — primedba V. P.) razdvajanju delatnosti ljudskog duha na posebne »departamente«, kao izrečeni ili neizrečeni mit na- šeg sopstvenog, današnjeg vremena istupa privlačna ideja preovladavanja razlika, koja uključuje i ideju sinteze, koja obuhvata kako racionalnu spoznaju, tako mističko proživlja- vanje jedinstva.« (citirano iz: Verner Hajzenberg, »Filozofski nazori Volfgang Paulija«, Gradina (Niš), br. 11. (1989. str. 28.)

